MARKKINAOIKEUS
MARKNADSDOMSTOLEN

Lausunto

10.11.2022 Dnro H 00224/22

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia

HE 111/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Markkinaoikeus on ilmoittanut eduskunnan lakivaliokunnalle asiantuntijakseen markkinaoikeustuomari Sami Myöhäsen, joka on antanut asiassa 4.11.2022 päivätyn kirjallisen lausunnon.

Eduskunnan lakivaliokunnan tiistaina 8.11.2022 pidetyn asiantuntijakuulemisen lopuksi asiantuntijoita pyydettiin toimittamaan asiaa koskevat lisälausunnot viimeistään perjantaina 11.11.2022. Lisälausuntoa pyydettiin siitä näkökulmasta, että edustajakanteet (kieltokanteet) ja myös ryhmäkanteet (hyvityskanteet) ainakin osittain käsiteltäisiin markkinaoikeudessa.

Markkinaoikeuden lausunto

Markkinaoikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavan.

Hallituksen esitys ja sen pohjana ollut Edustajakannedirektiivin täytäntöönpanoa koskevan oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintö (Oikeusministeriön julkaisuja 2022:8) ovat perustuneet asioiden käsittelyn niin sanotulle dualistiselle mallille markkinaoikeudessa (kieltokanteet) ja Helsingin käräjäoikeudessa (hyvityskanteet).

Hallituksen esityksen sivulla 54 on tuotu esiin, että sääntelyn dualistisesta lähtökohdasta poikkeaminen edellyttäisi perusteellista ja laajaa lainvalmistelua. Markkinaoikeus ei sinänsä näe perustavanlaatuisia esteitä hallituksen esityksessä valitusta sääntelylinjasta poikkeamiselle, mutta asian valmistelu vaihtoehtoiselta pohjalta vaatii seikkaperäistä lainvalmistelutyötä, joka olisi syytä toteuttaa täydentävän hallituksen esityksen muodossa. Markkinaoikeus tuo seuraavassa esiin keskeisimpiä kysymyksiä, joihin lainvalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota.

Ensinnäkin markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka toimivallasta tulee säätää nimenomaisesti (erityisiä toimivaltasäännöksiä on sovellettava sananmukaisesti). Tämä edellyttää huolellista harkintaa, miten eri säännökset on kirjoitettava. Mikäli markkinaoikeuden käsiteltäväksi tulisi hyvitysasioita, tällöin on syytä kiinnittää huomiota esimerkiksi turvaamistoimia koskien oikeudenkäymiskaareen 7 luvun 4 §:n sääntelyyn. Lisäksi, mikäli dualistisuudesta pidetään joltain osin kiinni, se saattaa tuottaa säännösteknisiä ongelmia tai ainakin haasteita.

Toiseksi markkinaoikeudellisten kieltoasioiden on perinteisesti ajateltu edellyttävän joutuisaa käsittelyä. Hyvitysasian käsittely kieltoasian yhteydessä on omiaan viivästyttämään kieltoasian käsittelyä.

Kolmanneksi on syytä huomata, että hallituksen esitys lähtee siitä, että kieltokanteiden osalta asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan (hallituksen esitys s. 36 ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 5 luvun 16 §:n 1 momentti, jossa tosin säädetään ”kuluistaan markkinaoikeudessa”). Hyvityskanteiden osalta ei edustajakannedirektiivin 12 artikla huomioon ottaen voida lähteä siitä, ettei hävinnyt asianosainen joutuisi korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut. On myös ongelmallista, että samassa oikeudenkäynnissä markkinaoikeudessa käsiteltäviin asioihin (markkinaoikeudellinen asia ja riita-asia) sovellettaisiin erilaisia oikeudenkäyntikulukorvausperusteita.

Neljänneksi, mikäli hyvityskanteet käsiteltäisiin markkinaoikeudessa, niiden osalta ei olisi käytettävissä väliasteen muutoksenhakua.

Viidenneksi sellainen järjestely, jossa hyvityskanteet käsiteltäisiin markkinaoikeudessa vain siltä osin kuin markkinaoikeudessa käsitellään kieltokannetta, ei poista dualistisuuteen liittyviä ongelmia. Lainvalmistelussa voisi olla syytä pohtia jopa luopumista dualistisuudesta kokonaan.

Kuudenneksi opt in ja opt out -menetelmillä ei ole merkitystä kieltokanteiden osalta kiellon hyödyn anonyymiudesta johtuen (ks. hallituksen esitys s. 35). Hyvitysasioiden osalta kyseiset menettelyt ovat jakaneet lausunnon antajien näkemyksiä (hallituksen esityksen s. 58 ja 59). Markkinaoikeuden käsityksen mukaan opt in -menettely on selkeämpi kuin opt out -menettely, eikä hallituksen esityksessä valitusta menettelystä hyvitysasioiden osalta tarvitse luopua siinäkään tapauksessa, että kielto- ja hyvitysasiat käsiteltäisiin samassa oikeudenkäynnissä markkinaoikeudessa (ks. oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 luvun 3 §:n 1 momentti).

Sami Myöhänen
markkinaoikeustuomari